

УДК 330.366:339.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-160>

СУТНІСТЬ ТА ПРИНЦИПИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СФЕРИ ТОРГІВЛІ

ESSENCE AND PRINCIPLES OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AREAS OF TRADE

Лавроненко Геннадій Геннадійович
аспірант,
Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7444-9050>

Lavronenko Hennadii
Mykhailo Tuhun-Baranovskyi Donetsk National University
of Economics and Trade

Стаття присвячена актуальним питанням визначення сутності та дослідженню принципів сталого розвитку у сфері торгівлі. Проаналізовано основні підходи до розуміння поняття сталого розвитку в цілому та трактування цього поняття саме в контексті галузевого застосування, зокрема, у сфері торгівлі. Досліджено думки українських науковців щодо ролі торгівлі у національній економіці та її вплив на досягнення економічного розвитку і підвищення рівня життя населення. Обґрунтовано необхідність проведення дослідження сталого розвитку в галузевому напрямку, зокрема, в сфері торгівлі України. Встановлено, що торгівля активніше, ніж виробництво інтегрується в глобальні економічні процеси. Окреслено основні проблеми розвитку сфери торгівлі України в умовах повномасштабного вторгнення. Запропоновано авторське бачення принципів сталого розвитку у сфері торгівлі.

Ключові слова: сталий розвиток, принципи сталого розвитку, парадигма сталого розвитку, теорія сталого розвитку, сфера торгівлі.

The article is devoted to topical issues of defining the essence and clarifying the directions of application of the principles of sustainable development in the field of trade. The main approaches to understanding the concept of sustainable development in general and how this concept is interpreted in the context of industry application, in particular, in the field of trade, are analyzed. The opinions of Ukrainian scientists regarding the role of trade in the national economy and its influence on achieving economic development and raising the standard of living of the population were studied. The necessity of conducting a study of sustainable development in the sectoral direction, in particular, in the sphere of trade of Ukraine, is substantiated. It was established that trade is more actively integrated into global economic processes than production, ensuring the international exchange of goods and services and influencing the economy of countries through import and export. The main problems of the development of the sphere of trade of Ukraine in the conditions of a full-scale invasion are outlined. The author's vision of directions for applying the principles of sustainable development in the field of trade is offered. The essence and directions of application of the principles of sustainable development in the field of trade, in particular, the principles of greening, eco-resource capacity, entropy resource flow, sustainable consumption and co-evolution are determined. The principle of environmentalization of the economy in the field of trade involves the revision of economic and sectoral policies for the internal consideration of external environmental and social factors. The principle of eco-resource capacity in trade implies that trade should be oriented towards the sustainable use of resources and the support of ecologically balanced practices. The principle of entropic resource flow in trade can be viewed through the prism of how resources are moved and used in trade processes and how this affects environmental sustainability and sustainable development. The principle of sustainable consumption in trade involves the rational and responsible use of resources and goods in order to meet current needs without harming future generations and the environment. The principle of co-evolution in trade involves interaction between trade structures, products and consumers in the process of sustainable development.

Keywords: sustainable development, principles of sustainable development, paradigm of sustainable development, theory of sustainable development, sphere of trade.

Постановка проблеми. Підтримка стабільного розвитку соціально-економічних систем є ключовим завданням для прийняття управлінських рішень, що потребує розуміння зв'язку між загальними законами розвитку і економічними процесами в соціально-історичному контексті. У сучасній економіці України торгівля є важливою сферою. Вона не тільки підтримує вітчизняного товаровиробника, але й значно впливає на імпортерний бюджет, задовольняючи попит на товари та покращуючи рівень життя населення. Торгівля також стимулює інвестиції та створює нові робочі місця.

Ключова роль торгівлі в національній економіці дозволяє досліджувати питання щодо встановлення стратегічних пріоритетів для забезпечення сталого розвитку торгівлі. Вона є потужним інструментом для покращення добробуту людей.

Раціональне використання ресурсів, зростання виробництва і доходів через розвиток торгівлі сприяє економічному зростанню та збільшенню зайнятості. Це веде до розширення можливостей і підвищення рівня справедливості розподілу доходів у країні [1].

Незважаючи на велику кількість досліджень сталого розвитку країн і регіонів, вивчення сталого розвитку окремих галузей, зокрема торгівлі, залишається недостатнім. Аналіз галузевих аспектів важливий для врахування специфічних умов і викликів кожного сектору, що допомагає розробляти цілеспрямовані стратегії для забезпечення їхньої довгострокової стійкості та ефективності. Акцент на галузевих дослідженнях є необхідним для глибшого розуміння та реалізації сталого розвитку на всіх рівнях..

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Наукові основи управління сталим розвитком формували як зарубіжні, так і українські вчені: В. Вернадський, О. Алімов, Г. Дейлі [2], В. Загорський, Г. Х. Брундланд [3], Д. Зеркалов, В. Гросул [4], Б. Данилишин, Д. Медоус, С. Лазаріні, В. Сахаєв, М. Кітінг, М. Сторпер, та ін.

Питаннями впливу торгівлі на досягнення сталого розвитку країни та питаннями сталого розвитку у сфері торгівлі займаються науковці: О. Б. Школенко, В. І. Корсак, Е. Ю. Терещенко, Г. Ковбатук, І. В. Стояненко, Ю. Б. Шпильова, І. М. Шпильовий, М. Тимошенко та інші.

Г. Дейлі [2] розробив теорію сталого розвитку, яка передбачає гармонійний прогрес, що забезпечує економічне зростання та вирішення соціальних і екологічних проблем.

Г. Х. Брундланд [3] ввела поняття «сталий розвиток» у 1987 році у звіті Міжнародної комісії з навколишнього середовища і розвитку «Наше спільне майбутнє». Вона визначила його як розвиток, який задовольняє потреби сьогодення, не загрожуючи можливостям майбутніх поколінь, коли використання ресурсів, інвестиції, технічний прогрес і інституційні зміни відповідають потребам як сьогодення, так і майбутнього.

Розвиваючи цю ідею, В. Гросул [4] наголошує, що сталість у широкому сенсі – це стан системи, при якому її кількісні характеристики, властивості та взаємозв'язки залишаються стабільними, незважаючи на зміни в середовищі.

Тобто, система зберігає свою структуру та функціональність навіть за умов зовнішніх впливів і адаптується до нових обставин, забезпечуючи стабільний розвиток і ефективність своєї діяльності.

Ю. М. Харазішвілі [5] описує модель сталого розвитку як систему інтегрованих компонентів, що відображають процеси збалансованого соціально-економічного та екологічного зростання, з метою задоволення потреб сучасних поколінь без шкоди для майбутніх.

Н. П. Мацелюх та М. А. Корж [6] визначають сталий економічний розвиток як розвиток, при якому економічне зростання і діяльність суспільства відбуваються з можливістю відновлення екосистем, поглинання забруднень і підтримки життєдіяльності як теперішніх, так і майбутніх поколінь.

Отже, визначення напрямів сталого розвитку сфери торгівлі України є актуальною науковою та практичною проблемою, що формується під впливом сучасних світових тенденцій.

Ключем до вирішення цієї проблеми є трансформація людського мислення від споживацької моделі до усвідомлення необхідності дбайливого співіснування з природою, що передбачає економне використання ресурсів, збереження біологічного різноманіття та ощадливе ставлення до спадщини для майбутніх поколінь [7].

У праці «Національна парадигма сталого розвитку України» Б. Патон [8] підкреслює переваги системного підходу до сталого розвитку, виокремлюючи соціальні, екологічні та економічні компоненти на загальнодержавному рівні.

А. П. Лелеченко [7; 9] зазначає, що в Україні концепція сталого розвитку (екологічний,

економічний і соціальний аспекти) ще не набула значного поширення через фінансові труднощі суб'єктів господарювання та недостатню інформаційну підтримку.

Отже, науковці визначають поняття «сталый розвиток» як процес досягнення цілей, що сприяє самовідновленню та збереженню природного середовища, здатного впливати на покоління як теперішнє, так і майбутнє. Термін «сталый розвиток» має багато синонімів, серед яких найпоширенішими є «постійне зростання» та «стійкість».

Держава повинна ефективно використовувати ресурси через продуману економічну політику та підтримку інновацій. Однак в Україні екологічні аспекти й питання сталого розвитку недостатньо враховуються у державній торговельній політиці [10].

За словами Г. Ковбатюк [11], екологічна складова має бути чітко інтегрована в угоди на стратегічному рівні, незалежно від позиції торговельних партнерів України.

У глобалізованому світі міжнародна торгівля відіграє важливу роль у сприянні сталому розвитку, особливо для країн з економіками, що розвиваються. Вона може стимулювати економічний розвиток, але також здатна спричинити негативні соціальні та екологічні наслідки, зокрема через посилення конкуренції та тиск на зниження витрат виробництва [12].

У статті Г. Купалової, Н. Гончаренко та Н. Шмалій [13] визначено основні глобальні тенденції та напрями розвитку роздрібної торгівлі, які задають вектор розвитку економіки України в найближчі десятиліття в контексті відновлення економіки та досягнення цілей сталого розвитку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сфера торгівлі в контексті дослідження сталого розвитку переважно розглядається науковцями як одна з галузей економіки, яка впливає на досягнення цілей сталого розвитку країни. Сталый розвиток сфери торгівлі України переважно досліджується або в контексті певного підвиду торгівлі, зокрема, роздрібної чи міжнародної, або з точки зору впливу на розвиток певного регіону. Отже, дослідження сталого розвитку сфери торгівлі України в цілому недостатньо розкрито та потребує уваги науковців.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основним завданням статті є дослідження ролі торгівлі у досягненні цілей сталого розвитку країни, дослідження принци-

пів сталого розвитку у сфері торгівлі і визначення основних складових їх реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Торгівля відіграє ключову роль у виробництві та розподілі товарів і послуг, задовольняючи щоденні потреби споживачів і підтримуючи якість життя. У контексті сталого розвитку вона сприяє економічному, соціальному та екологічному прогресу регіонів. Торгівля створює робочі місця, розвиває інфраструктуру, покращує доступ до товарів і послуг, підтримує місцевий бізнес та стимулює економічний розвиток. Інновації в торгівлі також сприяють підвищенню енергоефективності [14].

Торгівля має безпосередній вплив на досягнення країною сталого розвитку в цілому. Найбільш виразний вплив торгівлі присутній на першу ціль сталого розвитку «Подолання бідності» та на восьму «Гідна праця і економічне зростання».

Як зазначають О. Б. Школенко, Е. Ю. Терещенко та І. В. Стояненко [14], це відбувається за рахунок того, що торгівля сприяє підвищенню рівня життя шляхом збільшення продуктивності праці, що стимулюється посиленням конкуренції на ринку. Вона забезпечує споживачам доступ до ширшого вибору товарів і послуг, що, у свою чергу, призводить до зниження цін та покращення їх якості. Завдяки цьому, споживачі отримують більше можливостей для задоволення своїх потреб, а бізнеси стають більш ефективними та інноваційними, що позитивно впливає на загальний економічний розвиток країни..

Торгівля відіграє важливу роль у сталому розвитку та боротьбі з бідністю на глобальному та національному рівнях. Вона має як прямі (наприклад, забруднення від транспортування), так і опосередковані впливи, які можуть бути позитивними або негативними. Розширення торгівлі може збільшити навантаження на довкілля, але водночас створює дохід для екологічних цілей. Імпорт нових технологій знижує ресурсні витрати й обсяги відходів, сприяючи структурній перебудові економіки та зменшенню екологічного впливу [15].

Концепція сталого розвитку ґрунтується на п'яти головних принципах, які визначає В. М. Боголюбов [16], для сфери торгівлі їх можна сформулювати наступним чином: принцип екологізації економіки в торгівлі передбачає врахування екологічних та соціальних факторів, таких як забруднення та виснаження ресурсів, у процесі виробництва

та ціноутворення; принцип еко-ресурсної ємності обмежує використання природних ресурсів відповідно до здатності біосфери до відновлення та технічних можливостей, що є ключовим аспектом сталого розвитку в торгівлі; принцип ентропійного ресурсопотоку підкреслює, що економіка залежить від вхідних низькоентропійних ресурсів, які можуть бути відновлюваними (сонячна енергія) або невідновлюваними (корисні копалини); принцип сталого споживання і виробництва вимагає балансу між споживанням ресурсів і екологічними межами планети; принцип коеволюції наголошує на взаємній адаптації людських і природних систем, що передбачає збереження різноманітності та помірковану політику для забезпечення рівних можливостей у майбутньому;

На рис. 1 наведено запропоновані автором напрями застосування принципів сталого розвитку у сфері торгівлі.

Сталий розвиток торгівлі має важливе значення для збереження та розвитку людини як фізичної і особистісної істоти. Це пояснюється тим, що в центрі концепції сталого розвитку лежить не лише збереження людини як біологічного виду, а й прогресивний розвиток її як особистості. Дві групи життєво важливих потреб, а саме фізіологічні і особистісні, є основою для безперервного і умовно безкінечного підтримання життя і розвитку людини.

Отже, сталий розвиток торгівлі є необхідним для забезпечення умов для здорового та гармонійного розвитку людської особистості, а також для збереження біологічної цілісності людського виду.

Принцип екологізації в торгівлі полягає в активному впровадженні екологічно збалансованих підходів та практик, спрямованих на зменшення негативного впливу торговельної діяльності на навколишнє середовище і природні ресурси. Цей принцип передбачає, що підприємства і організації, які займаються торгівлею, повинні бути відповідальними за свою діяльність і дбайливо враховувати екологічні аспекти у всіх аспектах свого бізнесу.

Основна сутність принципу екологізації в торгівлі включає:

1. Зменшення використання шкідливих для навколишнього середовища матеріалів і ресурсів, що може включати використання біорозкладних упаковок, впровадження енергоефективних технологій та інші заходи, спрямовані на зменшення кількості відходів та споживання ресурсів.

2. Суб'єкти торговельної діяльності можуть сприяти екологічно відповідальному споживанню та розвитку продуктів з меншим негативним впливом на навколишнє середовище.

3. Впровадження зелених технологій та практик, зокрема використання альтернатив-

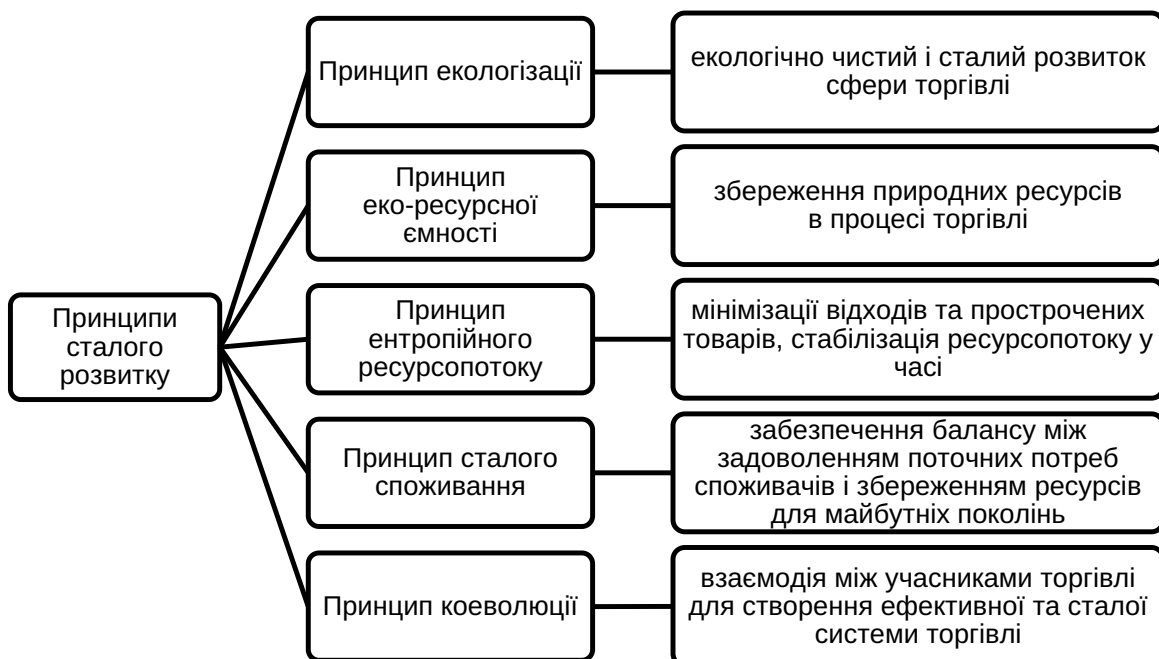

Рис. 1. Напрями застосування принципів сталого розвитку у сфері торгівлі

Джерело: авторська розробка на основі [9; 11; 16–17]

них джерел енергії, зменшення викидів шкідливих речовин та сприяння розвитку екологічно чистих технологій у всіх сферах торгівлі.

4. Сприяння освіті та свідомості про екологічні проблеми серед споживачів і працівників, зокрема, суб'єкти торговельної діяльності можуть проводити освітні кампанії, надавати інформацію про продукти та послуги з екологічними перевагами, а також заохочувати внутрішню екологічну культуру серед своїх працівників.

5. Співпраця з виробниками та постачальниками для забезпечення екологічно сталих ланцюгів постачання, що означає врахування екологічних критеріїв при виборі постачальників та партнерів, а також сприяння їхньому вдосконаленню у напрямку сталості.

В цілому, принцип екологізації в торгівлі покликаний забезпечити більш екологічно чистий і сталий розвиток сфери торгівлі, сприяючи збереженню природних ресурсів та зменшенню впливу на навколишнє середовище.

Принцип еко-ресурсної ємності в торгівлі - це концепція, яка визнає важливість збереження природних ресурсів та навколишнього середовища при здійсненні торговельної діяльності. Цей принцип передбачає, що торгівля має бути орієнтована на стале використання ресурсів та підтримку екологічно збалансованих практик. Основні аспекти принципу еко-ресурсної ємності в торгівлі включають:

1. Збереження ресурсів. Суб'єкти торговельної діяльності повинні звертати увагу на раціональне використання природних ресурсів, включаючи енергію, воду, сировину тощо. Це може включати застосування енергоефективних технологій, використання вторинної сировини, мінімізацію відходів та інші заходи для збереження ресурсів.

2. Мінімізація негативного впливу на навколишнє середовище. Суб'єкти торговельної діяльності повинні діяти в рамках екологічних стандартів і враховувати вплив своєї діяльності на природу. Це включає зменшення викидів шкідливих речовин, захист біорізноманіття, використання екологічно чистих матеріалів та технологій.

3. Підтримка сталого споживання та виробництва. Суб'єкти торговельної діяльності можуть сприяти розвитку сталого споживання, пропонуючи екологічно чисті товари та послуги, а також підтримуючи виробництво з мінімальним впливом на довкілля.

4. Екологічна відповідальність. Суб'єкти торговельної діяльності повинні брати на себе

відповідальність за свої дії та вплив на навколишнє середовище, розробляти та впроваджувати екологічні програми та стратегії, спрямовані на зменшення свого екологічного сліду.

Принцип еко-ресурсної ємності в торгівлі є важливим елементом сталого розвитку, оскільки він спрямований на збереження природних ресурсів, зменшення негативного впливу на довкілля та підтримку екологічно збалансованих практик у сфері торгівлі.

Принцип ентропійного ресурсопотоку в торгівлі можна розглядати через призму того, як ресурси переміщуються та використовуються у торговельних процесах і як це впливає на екологічну стійкість та сталий розвиток. Основна ідея цього принципу полягає в тому, що ресурси, що використовуються у торгівлі, повинні бути ефективно використані та збережені з мінімальними втратами та негативним впливом на довкілля. Принцип ентропійного ресурсопотоку в торгівлі може включати наступні аспекти:

- торговельні процеси повинні спрямовуватися на максимальне використання ресурсів без їх надмірного використання чи марнотратства, це може включати раціональне використання енергії, води, сировини та інших ресурсів під час виробництва, транспортування та реалізації товарів і послуг,

- принцип ентропійного ресурсопотоку передбачає зменшення втрат та створення відходів під час торговельних операцій, це може бути досягнуто шляхом оптимізації процесів виробництва, упаковки, транспортування та переробки продуктів,

- принцип ентропійного ресурсопотоку сприяє розвитку циркулярної економіки, де ресурси повторно використовуються та відновлюються, що дозволяє зменшити потребу у нових ресурсах та знизити негативний вплив на довкілля,

- цей принцип визнає важливість збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь, тому торговельні процеси повинні бути спрямовані на збереження та відновлення ресурсів для довгострокової сталості та стійкості.

Принцип ентропійного ресурсопотоку в торгівлі підкреслює важливість ефективного та сталого використання ресурсів у глобальному економічному середовищі. Цей принцип сприяє збалансованому розвитку торговельних процесів, що сприяє збереженню природи та забезпеченню життєвого середовища для майбутніх поколінь.

Принцип сталого споживання у торгівлі передбачає раціональне та відповідальне використання ресурсів і товарів з метою забезпечення поточних потреб без шкоди для майбутніх поколінь та навколишнього середовища. Суб'єкти торгівельної діяльності повинні спрямовувати зусилля на максимальне використання ресурсів без їх марнотратства та зменшення забруднення довкілля. Це може охоплювати використання відновлювальних джерел енергії, ефективне використання води та інших матеріалів у виробництві та упаковці товарів.

Суб'єкти торгівельної діяльності повинні сприяти вибору споживачами продукції з меншим впливом на навколишнє середовище. Це може включати товари, які мають менші викиди шкідливих речовин, мають вищу енергоефективність або виготовляються зі вторинних матеріалів. Суб'єкти торгівельної діяльності можуть сприяти переходу до циркулярної економіки, де використані товари та матеріали переробляються та повторно використовуються. Це допомагає зменшити відходи та зберегти природні ресурси. Суб'єкти торгівельної діяльності можуть проводити освітні кампанії та пропагандувати свідоме споживання серед своїх клієнтів, що включає усвідомлення важливості екологічних аспектів при покупці товарів та збільшення попиту на екологічно чисті продукти.

Суб'єкти торгівельної діяльності мають брати на себе відповідальність за весь життєвий цикл товару, від виробництва до видалення, що включає відповідальне управління відходами, підтримку програми повторного використання та відповідну утилізацію товарів.

Отже, принцип сталого споживання у торгівлі покладається на забезпечення балансу між задоволенням поточних потреб споживачів і збереженням ресурсів для майбутніх поколінь. Це сприяє сталому розвитку та покращує якість життя суспільства в цілому.

Принцип коеволюції в торгівлі передбачає взаємодію між торговельними структурами, продукцією та споживачами у процесі сталого розвитку. Торгові організації активно співпрацюють з ринком та споживачами, враховуючи їхні потреби, вимоги та вподобання. Це дозволяє створювати продукцію та послуги, які відповідають сучасним вимогам споживачів та сприяють їхньому задоволенню.

Принцип коеволюції сприяє створенню нових інноваційних продуктів та послуг, що відповідають потребам сучасного ринку.

Суб'єкти торгівельної діяльності активно працюють над вдосконаленням своєї продукції та розвитком нових технологій для покращення якості та ефективності.

Принцип коеволюції включає у себе також збереження екологічної стійкості шляхом розробки та використання екологічно чистих технологій, виробництва екологічно безпечних товарів та послуг, а також сприяння усвідомленому та сталому споживанню серед споживачів. Суб'єкти торгівельної діяльності взаємодіють зі спільнотою та організаціями громадянського суспільства для спільного розвитку та вирішення соціальних, екологічних та економічних проблем. Це сприяє формуванню партнерських відносин та спільній роботі над сталим розвитком.

Таким чином, принцип коеволюції в торгівлі передбачає взаємодію та взаємозв'язок між всіма учасниками ринку з метою створення ефективної та стійкої системи торгівлі, що сприяє якісному розвитку суспільства та задоволенню потреб споживачів.

Дотримання цих принципів не лише впроваджує в економіку високотехнологічні торгівельні процеси, але також сприяє переходу до більш високотехнологічного устрою між-підприємницьких взаємозв'язків, що означає досягнення міжгалузевої технологічної збалансованості у структурних змінах.

Розглянемо основні особливості сталого розвитку у сфері торгівлі України під час повномасштабного вторгнення. Війна створює значну невизначеність на ринках, що впливає на ціни та доступність товарів, призводить до руйнування виробничих потужностей та транспортних шляхів, обмежує можливості для розвитку нових технологій та реалізації довгострокових проектів сталого розвитку. Масові переміщення населення, втрата робочих місць та зниження доходів посилюють соціальні проблеми, тоді як військові дії призводять до значного забруднення навколишнього середовища. Незважаючи на ці перепони, інтеграція принципів сталого розвитку у відновлення торгівлі та економіки може стати ключовим елементом у побудові стійкої, адаптивної та конкурентоспроможної економіки після завершення конфлікту.

Станом на 31 грудня 2023 року загальна вартість відбудови України на наступне десятиліття оцінюється у 486 мільярдів доларів США, що перевищує попередню оцінку в 411 мільярдів. У 2024 році країні потрібно близько 15 мільярдів доларів для невідклад-

ної відбудови, зокрема для підтримки приватного сектору, житла, інфраструктури, енергетики та транспорту. З цієї суми 5,5 мільярдів доларів уже забезпечені, але ще 9,5 мільярдів залишаються без фінансування [17].

Умови повномасштабного воєнного вторгнення росії в Україну впливають на розвиток сфери торгівлі і мають певні особливості:

- обмеження доступу до певних ринків, передусім до експортних ринків збуту, через блокування морських шляхів та проблеми з автомобільним перевезенням на кордоні з Польщею;

- зміна торговельних шляхів через перекриття транспортних маршрутів та руйнування інфраструктури;

- фізичне руйнування торговельних точок внаслідок обстрілів;

- втрата торговельними мережами своїх активів на окупованих територіях;

- зменшення загального попиту у східних та південних регіонах України внаслідок евакуаційних та міграційних процесів та, як наслідок, збільшення загального попиту у західних регіонах;

- зменшення обсягів торгівлі через економічну нестабільність, зниження попиту та збільшення ризиків.

Саме сфера торгівлі є однією з перших сфер економіки України, які почали не тільки відновлюватися під час воєнного вторгнення, а й зазнали певного розвитку. Крім того сфера торгівлі та її логістичні потужності приймають участь у забезпеченні постачання гуманітарної допомоги, що збільшує соціальну значимість торговельного сектору для розвитку країни в цілому.

Висновки. Дослідження думок українських науковців показало, що торгівля відіграє ключову роль у досягненні сталого розвитку, оскільки відкриває доступ до нових ринків та інвестицій, сприяє економічному зростанню, підвищенню якості життя та розвитку міжнародних відносин. Торгівля також стимулює обмін ідеями та технологіями, сприяє куль-

турному зближенню й вирішенню глобальних проблем.

Було обґрунтовано необхідність дослідження сталого розвитку в торгівлі України, оскільки торгівля активніше інтегрується у глобальні економічні процеси, ніж виробництво. Торгівля є важливим елементом сталого розвитку, сприяючи економічному зростанню, екологічній стійкості та соціальній справедливості. Сталий розвиток у торгівлі передбачає збалансоване економічне зростання, ефективне використання ресурсів і збереження соціальних, культурних та екологічних аспектів.

Було окреслено основні проблеми розвитку сфери торгівлі України в умовах повномасштабного вторгнення та з'ясовано, що саме сфера торгівлі є однією з перших сфер економіки України, які почали відновлюватися під час воєнного вторгнення.

Запропоновано авторське бачення напрямків застосування принципів сталого розвитку у сфері торгівлі. Визначено сутність та напрями застосування принципів сталого розвитку у сфері торгівлі, зокрема, принципів екологізації, екоресурсоємності, ентропійного ресурсопотоку, сталого споживання та коеволюції. Принцип екологізації економіки у сфері торгівлі передбачає перегляд галузевої політики внутрішньої та міжнародної торгівлі. Принцип екоресурсної спроможності в торгівлі передбачає, що торгівля повинна бути орієнтована на стале використання ресурсів і підтримку екологічно збалансованих практик. Принцип ентропійного потоку ресурсів у торгівлі можна розглядати крізь призму того, як ресурси переміщуються та використовуються в торгових процесах і як це впливає на екологічну стійкість і сталий розвиток. Принцип сталого споживання в торгівлі передбачає раціональне та відповідальне використання ресурсів у торговельних процесах. Принцип коеволюції в торгівлі передбачає взаємодію торгових структур, товарів і споживачів у процесі сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Толпежніков Р. О., Толпежнікова Т. Г., Шишман Д. В. Світові тенденції та особливості розробки стратегії розвитку підприємств сфери ритейлу. *Ефективна економіка*. 2021. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/12.pdf. (дата звернення: 15.05.2024)
2. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку: переклад з англійської. Київ : Інтелсфера, 2002. 234 с.
3. Брундланд Г. Наше спільне майбутнє: Міжнародна комісія з навколишнього середовища і розвитку. Оксфорд : Оксфорд Юніверсіті Пресс, 1987. 125 с.

4. Гросул В. А. Методичне забезпечення організації сталого розвитку. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2010. Вип. 1. С. 160–167.
5. Харазішвілі Ю. М. Системна безпека сталого розвитку: інструментарій оцінки, резерви та стратегічні сценарії реалізації: монографія. Київ : Інститут економіки промисловості НАН України, 2019. 304 с.
6. Мацелюх Н. П., Корж М. А. Сталий економічний розвиток України: концептуальні основи, механізми забезпечення та драйвери розвитку. *Ефективна економіка*. 2021. № 4. URL http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2021/7.pdf (дата звернення: 15.05.2024)
7. Лелеченко А. П. Світовий досвід формування регіональної політики сталого розвитку : монографія. Київ. МАУП, 2020. 120 с.
8. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. Б. Є. Патона. Київ : Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2016. 72 с.
9. Лелеченко А. П. Феномен поняття «сталий розвиток». *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017. № 12 URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1649>. (дата звернення: 15.05.2024)
10. Миколайчук М., Куспляк Г., Куспляк І. Сталий розвиток та інструменти стимулювання досягнення його цілей на місцевому рівні. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2022. № 27. С. 116–127.
11. Ковбатюк Г. Роль міжнародної торгівлі в досягненні цілей сталого розвитку. *Збірник наукових праць ДУІТ. Серія «Економіка і управління»*, 2021. Вип. 50. С. 115–121.
12. Тимошенко М. Міжнародна торгівля як фактор сталого розвитку країни. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск № 39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1368/1321>. (дата звернення: 15.05.2024)
13. Купалова, Г., Гончаренко, Н., Шмалій, Н. Світові тренди розвитку роздрібної торгівлі. *Development Service Industry Management*. 2024. № 1. С. 74–81.
14. Корсак В. І. Роздрібна торгівля як невід'ємна складова сталого розвитку регіонів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 21. С. 73–78.
15. Школенко О. Б., Терещенко Е. Ю., Стояненко І. В. Роль торгівлі в забезпеченні реалізації цілей сталого розвитку. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 8. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-8-03-02/2023-8-03-02>. (дата звернення: 15.05.2024)
16. Шпильова Ю. Б., Шпильовий І. М. Сталий розвиток роздрібної торгівлі України. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. 2012. Випуск 1 (11). С. 108–120.
17. Боголюбов В. М. Система принципів сталого розвитку. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2015. № 4. С. 18–21.
18. Сталий розвиток для України. URL: <https://ukraine.un.org/uk>. (дата звернення: 15.05.2024)

REFERENCES:

1. Tolpezhnikov R. O., Tolpezhnikova T. H., Shyshman, D. V. (2021) Svitovi tendentsii ta osoblyvosti rozrobky stratehii rozvytku pidpriemstv sfery ryteilu [World trends and peculiarities of developing a strategy for the development of enterprises in the retail sector]. *Efektivna ekonomika*, no. 6. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/12.pdf. (accessed 15 May 2024).
2. Deili G. (2002) Poza zrostanniam. Ekonomichna teoriia staloho rozvytku [Out of growth. Economic theory of sustainable development]. Kyiv, Intelsfera. 234 p.
3. Brundland H. (1987) Nashe spilne maibutnie: Mizhnarodna komisiiia z navkolyshnoho seredovyscha i rozvytku [Our Common Future: International Commission on Environment and Development]. Oxford, Oxford University Press, 125 p.
4. Hrosul V. A. (2010) Metodychne zabezpechennia orhanizatsii staloho rozvytku [Methodical support of the organization of sustainable development]. *Ekonomichna stratehiia i perspektyvy rozvytku sfery torhivli ta posluh*, no. 1, pp. 160–167.
5. Kharazishvili Yu. M. (2019) Systemna bezpeka staloho rozvytku: instrumentarii otsinky, rezervy ta stratehichni stsenarii realizatsii: monohrafiia [Systemic security of sustainable development: assessment toolkit, reserves and strategic implementation scenarios: monograph]. Kyiv, Instytut ekonomiky promyslovosti NAN Ukrainy Publ., 304 p.
6. Matseliukh N. P., Korzh, M. A. (2021) Stalyi ekonomichnyi rozvytok Ukrainy: kontseptualni osnovy, mekhanizmy zabezpechennia ta draivery rozvytku [The steady economic development of Ukraine: conceptual bases, mechanisms of ensuring the development]. *Efektivna ekonomika*, no. 4. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/4_2021/7.pdf. (accessed 15 May 2024).
7. Lelechenko A. P. (2020) Svitovyi dosvid formuvannia rehionalnoi polityky staloho rozvytku : monohrafiia [World experience of regional sustainable development policy formation: monograph]. Kyiv, MAUP Publ., 120 p.

8. Paton B. Ye. (2016) Natsionalna paradyhma staloho rozvytku Ukrainy [National paradigm of sustainable development of Ukraine]. Kyiv, Derzhavna ustanova «Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy» Publ., 72 p.
9. Lelechenko A. P. (2017) Fenomen poniattia «stalyi rozvytok» [The phenomenon of the concept of «sustainable development»]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, no. 12 Available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1649>. (accessed 15 May 2024).
10. Mykolaichuk M., Kuspliak H., Kuspliak I. (2022) Stalyi rozvytok ta instrumenty stymuliuвання dosiahnennia yoho tsilei na mistsevomu rivni [Sustainable development and tools for stimulating the achievement of its goals at the local level]. *Teoretychni ta prykladni pytannia derzhavotvorenna*, no. 27, pp. 116–127.
11. Kovbatiuk H. (2021) Rol mizhnarodnoi torhivli v dosiahnenni tsilei staloho rozvytku [The role of international trade in achieving the goals of sustainable development]. *Zbirnyk naukovykh prats DUIT. Seriiia «Ekonomika i upravlinnia»*, vol. 50, pp. 115–121.
12. Tymoshenko M. (2022) Mizhnarodna torhivlia yak faktor staloho rozvytku krainy. *Ekonomika ta suspilstvo* [International trade as a factor of sustainable development of the country]. no. 39. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1368/1321>. (accessed 15 May 2024).
13. Kupalova, H., Honcharenko, N., Shmalii, N. (2024). Svitovi Trendy Rozvytku Rozdribnoi Torhivli [Global trends of retail trade development]. *Development Service Industry Management*, no. 1, pp. 74–81.
14. Korsak V. I. (2013) Rozdribna torhivlia yak nevidiemna skladova staloho rozvytku rehioniv [Retail trade as an integral component of sustainable development of regions]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 21, pp. 73–78.
15. Shkolenko O. B., Tereshchenko E. Yu., Stoianenko I. V. (2023) Rol torhivli v zabezpecheni realizatsii tsilei staloho rozvytku [The role of trade in ensuring the implementation of the goals of sustainable development]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriiia: ekonomika ta upravlinnia*, no. 8. Available at: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-8-03-02/2023-8-03-02>. (accessed 15 May 2024).
16. Shpylova Yu. B., Shpylovyi I. M. (2012) Stalyi rozvytok rozdribnoi torhivli Ukrainy [Sustainable development of retail trade in Ukraine]. *Visnyk Skhidnoievropeiskoho universytetu ekonomiky i menedzhmentu*, vol. 1 (11), pp. 108–120.
17. Boholiubov V. M. (2015) Systema pryntsyypiv staloho rozvytku [System of principles of sustainable development]. *Visnyk Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii*, no. 4, pp. 18–21.
18. Stalyi rozvytok dlia Ukrainy [Sustainable development for Ukraine]. The United Nations in Ukraine. Available at: <https://ukraine.un.org/uk>. (accessed 15 May 2024).